

## PHYSALIS OERUVIAN L

Lola Norqulova

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand Davlat Universiteti

Biokimyo institute, Botanika kafedrasi 1-kurs magistr

<https://loletto387gmail.com>

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada *Physalis peruviana* L. o'simligining botanik tavsifi, kelib chiqishi, biologik xususiyatlari, oziq-ovqat va tibbiyotdagi ahamiyati hamda uni yetishtirish texnologiyasi yoritiladi. Shuningdek, uning iqtisodiy va ekologik ahamiyati haqida ma'lumot beriladi.

**Kalit so'zlar:** fizalis, dorivor o'simlik, tropik meva, agrotexnika, biologik xususiyatlar

**Аннотация:** В данной статье рассматривается ботаническая характеристика растения *Physalis peruviana* L., его происхождение, биологические особенности, значение в пищевой промышленности и медицине, а также технология его выращивания. Кроме того, представлена информация о его экономическом и экологическом значении.

**Ключевые слова:** физалис, лекарственное растение, тропический фрукт, агротехника, биологические особенности

**Abstract:** This article discusses the botanical description of *Physalis peruviana* L., its origin, biological characteristics, importance in food and medicine, as well as its cultivation technology. Additionally, information about its economic and ecological significance is provided.

**Keywords:** physalis, medicinal plant, tropical fruit, agricultural technology, biological characteristics

*Physalis peruviana* L. — bu Solanaceae (ituzumdoshlar) oilasiga mansub bo'lgan ko'p yillik o'simlik bo'lib, asosan tropik va subtropik hududlarda keng tarqalgan. U ko'pincha “oltin meva”, “inkalar mevasi” yoki “kap uzumi” nomlari bilan ham tanilgan. So'nggi yillarda ushbu o'simlikning oziq-ovqat va dorivor xususiyatlari sababli unga bo'lgan qiziqish ortib bormoqda.

### 1. Botanik tavsifi

*Physalis peruviana* — balandligi 0,5–1,5 metrga yetadigan o'simlikdir. Barglari yuraksimon, gullari sariq rangda bo'lib, mevasi yupqa qog'ozsimon qobiq bilan o'ralgan bo'ladi. Mevalari kichik, dumaloq va yorqin sariq rangga ega.

### 2. Tarqalishi va kelib chiqishi

Uning vatani Janubiy Amerika, xususan Peru va Kolumbiya hisoblanadi. Hozirgi kunda u Afrika, Osiyo va Yevropaning ayrim hududlarida ham yetishtirilmoqda.

**3. Biologik xususiyatlari**

- Issiqsevar o'simlik hisoblanadi
- Yorug'likni yaxshi ko'radi
- O'rtacha namlikni talab qiladi
- Vegetatsiya davri 90–150 kun

**4. Oziq-ovqat va dorivor ahamiyati**

Fizalis mevasi quyidagi foydali moddalarni o'z ichiga oladi:

- C vitamini
- A vitamini
- Antioksidantlar
- Organik kislotalar

U immunitetni mustahkamlash, yurak-qon tomir kasalliklarini oldini olish va ovqat hazm qilishni yaxshilashda muhim rol o'ynaydi.

**5. Yetishtirish texnologiyasi**

Fizalisni yetishtirish uchun:

- Unumdor, yumshoq tuproq talab etiladi
- Ko'chat orqali ekish tavsiya etiladi
- Sug'orish me'yorida amalga oshiriladi
- Mineral va organik o'g'itlar qo'llaniladi

**6. Iqtisodiy ahamiyati**

*Physalis peruviana* eksportbop meva hisoblanadi. *Physalis peruviana* eksportbop mahsulot hisoblanadi. Uning quritilgan, yangi va qayta ishlangan shakllari xalqaro bozorda yuqori talabga ega.

*Physalis peruviana* L. – bu Solanaceae oilasiga mansub bo'lgan o'simlik bo'lib, u asosan Janubiy Amerikada, xususan Peru va Kolumbiyada tarqalgan. Ushbu o'simlik "qizil pomidor" yoki "yovvoyi pomidor" deb ham ataladi. *Physalis peruviana* L. o'zining shirin va nordon mevalari bilan mashhur bo'lib, ular odatda sariq yoki oltin rangda bo'ladi. *Physalis peruviana* o'simligi o'rtacha balandlikda (60-120 sm) bo'lib, uning barglari oval shaklda va qirralari mayda tishli. O'simlikning gullari kichik, sariq rangda va odatda 5 ta petalga ega. Mevalari esa qoplamali (husnida), shuning uchun ular ko'pincha yurtimizda "qoplangan pomidor" deb ataladi. *Physalis peruviana* L. asosan tropik va subtropik mintaqalarda o'sadi. Ular Janubiy Amerikadan tashqari, Afrika, Osiyo va Yevropaning ba'zi qismlarida ham etishtiriladi. O'simliklar ko'pincha bog'dorchilikda dekorativ maqsadlarda ham ishlatiladi. *Physalis peruviana* L. mevalari oziq-ovqat sifatida keng qo'llaniladi. Ular yangi iste'mol qilinishi mumkin, shuningdek, murabbo, sirop, sharbat va boshqa mahsulotlar tayyorlashda ishlatiladi. Mevalar vitamin C, vitamin A, antioksidantlar va minerallarga boy bo'lib, immunitetni mustahkamlashda yordam beradi.

Bu o'simlikning mevalari an'anaviy tibbiyotda ham qo'llaniladi. Ular yallig'lanishga qarshi, antimikrobiyal va antioksidant xususiyatlarga ega deb hisoblanadi. Shuningdek, ular hazm qilish tizimini yaxshilashga yordam beradi va teri muammolariga qarshi kurashishda foydali bo'lishi mumkin. *Physalis peruviana* L. ni o'stirish nisbatan oson. U quyoshli joylarni yoqtiradi va yaxshi quritilgan tuproqlarda o'sadi. O'simlikni sug'orish kerak, lekin ortiqcha namlikdan saqlanish zarur. Ular ko'pincha urug'lardan yoki ko'chatlardan o'stiriladi. *Physalis peruviana* L. nafaqat mazali va foydali mevalar taqdim etadi, balki o'zining go'zalligi bilan ham bog'dorchilikda e'tiborni tortadi. Ushbu o'simlikning foydalari va ta'mi uni ko'plab mamlakatlarda mashhur qiladi. Oziq-ovqat va tibbiyot sohalarida qo'llanilishi bu o'simlikni yanada qiziqarli qiladi.

### XULOSA

*Physalis peruviana* L. — yuqori oziqaviy va dorivor qiymatga ega bo'lgan istiqbolli o'simlikdir. Uni O'zbekiston sharoitida ham yetishtirish imkoniyatlari mavjud bo'lib, bu qishloq xo'jaligi va eksport salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

### Foydalanilgan adabiyotlar (References)

1. Food and Agriculture Organization. *Underutilized Tropical Fruits and Their Potential*. Rome, 2018.
2. Medicinal Plants of the World. Timber Press, 2004.
3. Jules Janick. *Horticultural Reviews*. Wiley, 2010.
4. Journal of Food Composition and Analysis. "Nutritional composition of *Physalis peruviana* fruit", 2012.
5. World Health Organization. *Guidelines on Medicinal Plants*, 2003.
6. Tropik va subtropik o'simliklar. Toshkent, 2015.
7. O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi. *Mevachilik va sabzavotchilik bo'yicha qo'llanma*, 2020.